

Debatt

Hur mycket IT bör en arkivarie lära sig?

Hur lägger man upp IT-utbildningen för arkivarier när det krävs breda kunskaper inom mängder av kunskapsområdena och när utvecklingen går snabbt och kunskaperna förändras över tid? Är det ens rimligt att en arkivarie ska kunna planera digitala miljöer, ta hand om avställda system och spridda digitala handlingar, ge råd vid upphandling av nya system och att skriva gallringsutredningar för befintliga sådana?

Text: Rikard Friberg von Sydow
rikard@arkivfeber.se

DEN HÄR SOMMAREN var min plan att fortbilda mig något. Vanligtvis undervisar jag blivande arkivarier på Södertörns högskola – bland annat i informationsteknologi – eller vad det ska kallas för. Undervisningen vi ger består av två kurser á 7,5 högskolepoäng som är tänkta att främst ge en teoretiskt men även en praktisk inledning till de mer tekniska bitarna av det informationssamhälle som vi arkivarier nuförtiden är satta att vakta och vårda. Den fortbildningskurs som jag hittade till mig själv var en kortare historia med namnet *Programmeringsdidaktik för lärare*. Perfekt för mig som bland annat lär ut uppmärknings-språk som XML och HTML till nybörjare som ofta har en humanistisk bakgrund. Eller? Det beror på vad vi tänker att en arkivarie egentligen ska kunna – vad jag ska lära dem. Eller vad vi menar ska vara standardiserad kunskap.

NÄR JAG SJÄLV läste till arkivarie i början av 2000-talet, vid Uppsala universitet, ingick två 7,5-poängskurser i infor-

mations- och kommunikationsteknologi, IKT, i utbildningsprogrammet. Kurserna var anpassade för studenter inom hela ABM-området, således även blivande bibliotekarier och museologer. Vi lärde oss XML, HTML, PHP och SQL och avslutade den sista kursen med att skapa en databas med tillhörande webbgränssnitt. Tanken var, som jag förstod det då, att vi i slutänden skulle ha nog med kunskap för att någorlunda kunna sköta en webbplats åt en institution av något slag. Kunna gå in och ändra öppettider och liknande utan att behöva konsultera en IT-konsult. Idag är det ju knappast några institutioner som fungerar på det sättet längre och webbplatser byggs på helt andra sätt idag. Det är mycket möjligt att personalen själva kan ändra informationen på sin organisations webbplats – men det krävs inte kunskaper i webbprogrammering för att utföra det.

VAD HAR DÅ den utbildning jag själv fick i IKT gett mig? Har jag använt den i mitt arbete som arkivarie?

Nej – det vill jag faktiskt inte påstå att jag har gjort. Jag har aldrig haft en arbetsuppgift som har krävt att jag skulle koda HTML eller PHP, exempelvis. Men att ha gjort det under utbildningen har gett mig en god förkunskap som jag har kunnat använda för att förstå hur olika digitala informationsmängder är konstruerade och vilka konsekvenser denna konstruktion får för ett framtida bevarande. Det är således mest en indirekt användning – men förkunskapen som utbildningen har gett mig har varit väldigt bra. Frågan är dock om vi kan bygga en utbildning på detta sätt – med indirekt användbar kunskap som grund? Jag ställer mig rätt tveksam till det.

MEN VAD FÖR slags IT bör då en arkivarie kunna – och hur mycket? Svaren på denna fråga är knappast till fördel för oss som ska utbilda. Det finns nämligen väldigt många olika svar beroende på var arkivarien kommer att arbeta – och med vad. Det kan vara kunskaper i att planera digitala

miljöer för att presentera skannade historiska handlingar. Det kan röra sig om att ta hand om större avställda system såsom ekonomisystem eller personalsystem från en myndighet. Det kan vara att ta hand om spridda digitala handlingar lagrade på olika typer av databärare med olika filsystem och filformat, skrivna för olika operativsystem. Avställda över tid. Det kan även röra sig om att vara rådgörande vid upphandling av nya system – och att skriva gallringsutredningar för befintliga sådana. En riktigt smaskig dröm vore om vår arkivarie kunde skriva egna skript för att få ut viss efterfrågad information ur databaser eller platta filer. Men det är det nog rätt få arkivariar som kan räkna denna typ av verksamhet till sina arbetsuppgifter idag. Även om det ibland kan finnas ett behov.

SANNINGEN ÄR ATT datorkunskapen som en arkivarie *skulle kunna* behöva är bra mycket bredare än vad någon som arbetar inom IT någonsin behöver. Inom IT-sektorn finns en rad olika relativt väl inhägnade områden som exempelvis frontend- och backendutvecklare inom webbutveckling. Och då rör vi oss bara inom den del som har med webbplatser att göra. Utanför detta område är floran och faunan av verksamheter med tillhörande kunskapsområden enorm. Dessutom sker utvecklingen inom området snabbt och programmeringsspråk och annat förändras över tid. Det område arkivariar skulle behöva behärska för att kunna utföra insatser i olika miljöer

”Vad fick jag då ut av den didaktikkurs som jag själv läste nu under sommaren? Inte mycket tyvärr!”

är någon form av ”Timeless fullstack”: det vill säga att de skulle behöva kunna en hel del om både system av idag och system från tidigare perioder. Självklart är inte detta möjligt. Inom arkivarietutbildningen kommer vi behöva lägga oss på en betydligt lägre nivå. Någon form av grundnivå.

VAD SKULLE DÅ denna grundnivå kunna innebära? Framförallt bör det ingå en 1) god beställarkompetens, det vill säga teoretiska kunskaper samt vissa produkterfarenheter som underlättar kommunikationen med teknisk personal i samband med upphandling

- 2) grundläggande kunskaper (ingångskunskap) om andra delar.
- 3) Viss specialistkunskap grundad

på tidigare erfarenheter, intresse och så vidare. De två första kommer vi kunna ge via utbildningen men den sista kommer inte kunna vara en standardiserad kunskap. Här måste den enskilde arkivarien välja inriktning själv och ta ansvar för sin egen fortbildning. Tillsammans med sin arbetsgivare.

VAD FICK JAG då ut av den didaktikkurs som jag själv läste nu under sommaren? Inte mycket tyvärr! Som många andra kurser i programmeringsdidaktik inriktade den sig på att lära läraren att lära ut ett grundläggande algoritmtänkande som underlättar för eleven i dennes inledande kontakt med datorer och programmering. Förutom detta ingick orientering i programmeringsspråken Scratch och Python. Inte mycket till hjälp när den huvudsakliga lärargärningen är kopplad till OAIS-modellen samt olika uppmärkningspråk. Eventuellt blev jag något mer allmänbildad. Jag får helt enkelt lägga denna kunskap i högen med specialistkunskap som nämns ovan. I väntan på att den blir användbar. ✕

